

METODOLOGIA JAKO SZCZEGÓLNA DZIEDZINA POZNANIA, SYSTEM WIEDZY O METODACH, FORMACH I ŚRODKACH POZNAWCZYCH

Koval Nataliia

doktorantka Prywatnego Wyższego Zakładu Naukowego

Uniwersytetu Króla Daniela,

Iwano-Frankowsk, Ukraina

natalya25koyal@gmail.com

Streszczenie. Krajowe prawoznawstwo ogólnoteoretyczne przechodzi obecnie w swojej historii ciężki i sprzeczny okres. Z jednej strony, upadek totalitaryzmu, a razem z nim i metodologicznego monizmu w badaniu prawa i innych zjawisk prawnych, daje duże możliwości w celu odświeżenia prawoznawstwa krajowego, przewyciężenia jego wieloletniej izolacji od europejskiej i światowej teorii prawnej. Z drugiej strony, przejście od teoretycznego monizmu do światopoglądowego pluralizmu prowadzi do komplikacji procesu poznania zjawisk prawnych, jedną z konsekwencji których stało się eklektyczne połączenie różnych światopoglądów dotyczące zasad oraz idee od marksistowskich do neoliberalnych, co źle kontaktuje ze sobą. Przez to wynikają rozbieżności, które często nie są zgodne z podstawowymi wymaganiami dotyczącymi teorii naukowych.

Naszym zdaniem, a to w całości odpowiada ogólnej metodologii, w badaniach naukowych, przed ich rozpoczęciem warto wyznaczać platformę metodologiczną, dającą możliwość efektywnego przeprowadzenia badań, adekwatnie do współczesnych warunków przedstawić wyniki i zaznaczyć ścieżki ich realizacji w praktyce.

Faktyczne trudności polegają na konieczności opracowania absolutnie nowych koncepcji działalności. Istotną rolę w opracowaniu takich koncepcji odgrywa nauka, która powinna kształtować się na wyważonych zasadach teoretycznych i metodologicznych.

W ten sposób, w celu określenia istoty tworzonej wiedzy naukowej trzeba kreślić się w zakresie rozumienia platformy metodologicznej, mającej fundamentalne znaczenia w jakimkolwiek badaniu.

W związku z tym, warto rozwiązać nie o kryzysie krajowej teoretycznej świadomości prawnej oraz prawoznawstwa ogólnoteoretycznego, lecz o "chorobie jego wzrostu", a dokładnie o modernizacji. Budowanie jego całościowego, niewykluczającego się systemu oraz ostateczne zwolnienie od poprzednich wyobrażeń dogmatycznych - to sprawa nie jednego pokolenia prawników. Dlatego też nie dążąc do uniwersalności i koncepcyjnego zakończenia kierunków rozwoju współczesnego prawoznawstwa dana problematyka jest uwarunkowana, po pierwsze, osobliwościami współczesnego rozumienia prawa jak miary sprawiedliwości w przejściowych warunkach transformacji społeczeństwa; po drugie, przez pluralizm kultur prawnych, procesami zmian geopolitycznych w prawoznawstwie ogólnoteoretycznym oraz koniecznością ich adekwatnego uświadomienia; po trzecie, poszukiwaniem kierunków połączenia czegoś uniwersalnego oraz unikatowego w rozwoju krajowego oraz światowego myślenia teoretyczno-prawnego.

Słowa kluczowe: prawo, metodologia, ustawodawstwo, nauki prawne, filozofia, państwowość.

METHODOLOGY AS A SPECIAL FIELD OF KNOWLEDGE, A SYSTEM OF KNOWLEDGE ABOUT METHODS, FORMS AND MEANS OF THINKING

Koval Nataliia

*aspirant Private Higher Educational Institution
University of King Danylo, Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Abstract. National general theoretical jurisprudence is experiencing a complex and contradictory period of its history. On the one hand, the collapse of totalitarianism and methodological monism in the study of law and other legal phenomena, provided ample opportunities for the renewal of domestic law science, overcoming its long isolation from the European and world culture and legal theory. On the other hand, the transition from methodological monism to worldview methodological pluralism has led to complication of the process of perception of legal phenomena, one of the consequences of which was the eclectic combination of heterogeneous worldview principles and ideas from Marxist to neoliberal, which are badly interconnected. This creates inconsistencies of contradiction, which often do not meet the basic requirements for scientific theories.

Before starting to studying, it is advisable in scientific research to decide on methodological platforms, which enable to effectively implement them, reflect its results with the adequately current conditions, and indicate the ways of their implementation in practice.

The complexity lies, in fact, in the urgent need to develop completely new concepts of activity. Science, which should be formed on sound, theoretical and methodological basis, should play an important role in the development of such concepts.

Thus, in order to determine the genuineness of the created scientific knowledge, one should decide on the understanding of methodological platforms, which are fundamental to any study.

In this regard, one should speak not about the crisis of domestic theoretical legal science and general theoretical jurisprudence, but "about the diseases of its growth", or rather, modernization. The construction of its integral, internally consistent system, the final release from the previous dogmatic representations - this is the case, apparently, of not a single generation of legal professional. Therefore, making no pretense to universality and conceptual completeness of the directions of modern law science, the mentioned problems are caused, firstly, by peculiarities of the modern understanding of law as an instrument of justice in transient conditions of transformation of society; secondly, the plurality of legal cultures, the processes of geopolitical changes in general theoretical jurisprudence and the need for their adequate comprehension; thirdly, the search for ways to combine universal and unique in the development of domestic and world theoretical and legal thinking.

Key words: law, methodology, jurisprudence, legal science, philosophy, statehood.

МЕТОДОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВА СФЕРА ПІЗНАННЯ, СИСТЕМА ЗНАНЬ ПРО МЕТОДИ, ФОРМИ І ЗАСОБИ МИСЛЕННЯ

Коваль Наталія

*аспірантка Приватного вищого навчального закладу
Університету Короля Данила, Івано-Франківськ, Україна*

Анотація. Вітчизняне загальнотеоретичне правознавство переживає нині складний і суперечливий період своєї історії. З одного боку, крах тоталітаризму, а разом з ним і методологічного монізму в дослідженні права та інших правових явищ надали широкі можливості для оновлення вітчизняного правознавства, подолання його тривалої ізоляції від європейської та світової культури і правової теорії. З другого боку перехід від методологічного монізму до світоглядного методологічного плюралізму призвів до

ускладнення процесу пізнання правових явищ одним із наслідків якого стало еkleктичне поєднання різнорідних світоглядних засад та ідей від марксистських до неоліберальних, що погано стикаються між собою. Це породжує неузгодженості суперечності, які часто не відповідають елементарним вимогам до наукових теорій.

На наше переконання, а це відповідає в цілому загальній методології, у наукових досліджень, перед тим як їх розпочинати доцільно визначитися в методологічних платформах, котрі дають можливість ефективно здійснити дослідження, адекватно сучасним умовам відобразити його результати й зазначити шляхи їх реалізації на практиці.

Властиво складність полягає у нагальній необхідності розробки абсолютно нових концепцій діяльності. Важливу роль у розробці таких концепцій має відігравати наука, що має формуватися на виважених теоретичних та методологічних засадах.

Таким чином, для визначення істинності створюваного наукового знання слід визначитися у розумінні методологічних платформ, які мають фундаментальне значення для будь-якого дослідження.

У зв'язку з тим, слід вести мову не про кризу вітчизняної теоретичної правосвідомості й загальнотеоретичного правознавства «а про хвороби його зростання», точніше – модернізації. Побудова його цілісної, внутрішньо несуперечливої системи, остаточне звільнення від попередніх догматичних уявлень – це справа, очевидно не одного покоління правників. Тому не претендуючи на універсальність і концептуальну завершеність напрямів розвитку сучасного правознавства зазначена проблематика зумовлена, по-перше, особливостями сучасного розуміння права як міри справедливості в перехідних умовах трансформації суспільства; по-друге, плюралізмом правових культур, процесами геополітичних змін у загальнотеоретичному правознавстві та необхідністю їх адекватного осмислення; по-третє, пошуком шляхів поєднання універсального та унікального в розвитку вітчизняного і світового теоретико-правового мислення.

Ключові слова: право, методологія, правознавство, правова наука, філософія, державність.

Постановка проблеми. Методологія належить до числа найменш розроблених галузей юриспруденції, насамперед загальної теорії права. Саме цим обумовлена необхідність аналізу методологічних проблем сучасного правознавства у контексті тих змін, що відбуваються сьогодні у науковій сфері, передусім йдеться про трансформації загальносвітового, національного і “внутрішньо наукового” рівня. У цьому зв'язку методологію юридичної науки слід розглядати як складне за своєю структурою, внутрішньо диференційоване багаторівневе утворення. На цій основі розкриваються сучасні методологічні уявлення про розмаїття правової проблематики. Особлива увага звертається на дискурс, що зводиться до визначення перспектив у сучасному правознавстві гносеологічного і методологічного плюралізму. А це передбачає дослідження на два підходи (генетичний, системний підходи) до методологічної проблематики.

Стан дослідження. Для сучасної ситуації характерна не відсутність альтернативних марксистові філософсько-методологічних концепцій, а ступінь дослідницької активності у цій сфері учених юристів. Проте розгляд методологічних питань сьогодні помітно розширюється й поглиблюється. На монографічному рівні вони представлені перш за все солідними публікаціями Д. Керімова, А. Шабаліна, А. Васильєва, В. Сирих та інших відомих авторів, але зміст і форма їх певним чином не надто виходить за межі коментування концептуальних положень марксистської філософії. Із відомих українських правознавців до цієї проблематики постійно проявляють науковий інтерес М. Козюбра, П. Рабінович, С. Максимів, О. Тихомиров та інші. Методологічна увага в їх дослідженнях

помітно змінюється і дедалі більше переходить у сферу ціннісно-світоглядних аспектів правознавства.

Одним із принципових результатів розгорнутих наукових досліджень є формування стійких уявлень про методологію науки як відносно самостійний наддисциплінарний підхід до проблем наукового пізнання.

Правда, вести мову про масове захоплення юристами цією проблематикою важко. З цим, в цілому, досить прохолодним, відношенням до проблем розуміння власної методології вітчизняна юриспруденція і вступила до XXI століття.

Виклад основних положень. Практично однотайним є визнання, що постійне дослідження своїх методологічних проблем є для науки умовою її існування як особливого способу пізнання, що методологія являє собою необхідний компонент будь-якої науково-пізнавальної діяльності, не привело до єдності поглядів на поняття методології науки. На думку одних авторів, до неї ставитися правильно функціонально, і тому методологічна функції здатна виконувати будь-яка наукова теорія (*Ядов В.А., с.109*). Інші ототожнюють методологію і філософію (*Андреев И.П., 1972, с.48*). Достатньо поширені різні варіації в межах філософії – від спеціальної філософської дисципліни (*Чупин П.П., 1975, с.79*) до філософії науки (філософії наукового методу) (*Фон Вригт Г.Х., 1986, с.42*) і певного світогляду (*Аверьянов А.Н., 1979, с.234*). Робляться спроби обґрунтувати методологію як самостійну науку зі своїм предметом і методом (*Ракитов А.И., 1969, с.48*). У спеціальній літературі відзначаються й інші підходи (*Пископтель А.А., 1973, с.119*). Такий різнобій свідчить насамперед про відсутність єдності у розумінні статусу методології науки, її співвідношення з філософією, теоретичними системами, конкретними науками. Відзначаючи цю обставину, А.А.Пископтель вказує, що найбільш поширеним способом подолання існуючих підходів є «виокремлення у межах методології (науки) кількох її якісних рівнів, що характеризуються різною мірою спільності» (*Пископтель А.А., 1973, с.43*). Проте уявлення про кількість таких рівнів (загальна і окрема методологія) (*Горский Д.П., 1966, с.52*) до чотирьох (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методики і техніки дослідження) (*Блауберг И.В., Юдин Э.Г. 1973, с.228*).

Певний збіг думок вдається виявити, мабуть, тільки щодо призначення методологічної роботи. У цій частині тією або іншою мірою визначеності загалом визнається, що, досліджуючи загальні поняття, шляхи та закономірності наукового пізнання, його принципи і методи, методологія покликана виробляти положення, що дозволяють обирати засоби і будувати процедури ефективного розв'язання проблем і завдань, які виникають у процесі науково-дослідницької діяльності (*Адлер Г., 2001, с.62*).

Отже, розроблювана у філософській літературі сучасна «загальна» методологія науки активно дискутує як власний статус і «юрисдикція», так і основні проблемні «фокуси».

Зрозуміло, що дати жорстке визначення методології науки, які і самої науки, яке б задовольняло усі підходи, що реалізуються, і способи розуміння, сьогодні досить проблематично. Водночас це слід зробити, хоча б для «конкретизації того, про що йдеться», необхідного для «входження в дискурс» про методологію юридичної науки (*Канке В.А., 2000, с.156*). З урахуванням сказаного, методологію науки допустимо охарактеризувати як здійснюване на різних рівнях

(філософський, загальнонауковий, конкретних наук, методики і техніки) дослідження загальних засад, шляхів закономірностей наукового пізнання, його принципів і методів, спрямованих на розробки положень, що дозволяють обирати засоби і будувати процедури ефективного розв'язання проблем і завдань, які виникають у процесі науково-дослідницької діяльності.

Не менше проблем з розумінням методології правознавства у юридичній літературі. У процесі відповідних обговорень розбіжності виникали з найрізноманітніших аспектів проблеми. В основному дискутувалися співвідношення методології і методу правознавства, теорія права і методології, філософських і спеціальних методів юриспруденції (*Самощенко І.С., Сырых В.М., 1973, с.29*). Мабуть, найбільші розбіжності в розумінні методології юридичної науки пов'язані з уявленнями про межі методологічних досліджень у правознавстві. Одні автори обмежують методологію правової науки вивченням дослідницького інструментарію правознавства, питанням застосування сукупності конкретних методів і засобів наукового пізнання до дослідження правових явищ (*Казимирчук В.П., 1998, с.44*). Інші доповнюють інструментальний підхід дослідженням самого процесу пізнання права, його філософсько-методологічних засад (*Самощенко І.С., Сырых В.М., с.190-192*). Треті, продовжуючи цю лінію, ставлять питання про розгляд гносеологічних особливостей правознавства (*Козлов В.А. 1989, с.68*), стверджують, що «аналіз правового знання на рівні філософської методології є недостатнім і занадто абстрактним для виявлення специфіки правового (теоретичного) знання. Необхідна інша, більш конкретна методологія, яка займається не теорією загалом, а тим різновидом теорій, що спостерігаються у правовій науці» (*Грязин І.Б, 1979, с.8*). Нарешті, можна відзначити фактичне ототожнення методології правознавства з усією сукупністю принципів, засобів і методів раціонального пізнання. Останнє, з нашого погляду, здійснене *Д.А.Керимовим*. На основі уявлення, що «методологія як за походженням і розвитком, так і за призначенням, роллю – це загальнонауковий феномен, внутрішньо іманентний науці загалом і кожній її окремій галузі зокрема» (*Керимов Д.А., 1964, с.35*), автор пише: «Методологія права є ані що інше, як загальнонауковий феномен, який об'єднує всю сукупність принципів, засобів і методів пізнання (світогляд, діалектичні методи пізнання і вчення про них, загально і спеціально наукові поняття та методи), вироблених усіма суспільними науками, в тому числі і комплексом юридичних наук, які і застосовуються у процесі пізнання специфіки правової дійсності, її практичного перетворення» (*Керимов Д.А., 1980, с.39*).

Наведені погляди на методологію дозволяють стверджувати, що у дослідницькій практиці юридична наука сьогодні тією чи іншою мірою здійснює методологічну рефлексію всіх рівнів. Це означає, що юристи не можуть залишатися осторонь сучасних філософських, загальнонаукових дискусій з проблем методології наукового пізнання і вимушені визначати своє ставлення не тільки до пануючих концепцій, але й до ключових проблем. Однією з них є можливість існування методології, єдиної для природничих, соціальних і гуманітарних наук (*Фон Вригт Г.Х., 1986, с.41*). Дискусії з цієї проблеми багато у чому стимулювали рух методологічної думки, починаючи від кінця ХІХ ст. Без визначення свого ставлення до цього питання, осмислення свого місця у

сформованій методологічній опозиції наша юридична наука сьогодні ледве чи обійдеться хоча б з погляду рефлексії своїх філософсько-методологічних засад.

Отже, ведучи активні методологічні розробки, сучасна наука поруч з об'єктами оточуючого світу включає у сферу своїх дослідницьких інтересів широке коло власних засобів, процедур, форм і умов пізнання. Наукові дослідження охоплюють сьогодні і засади виділення об'єкта науки, і організацію її предмета, правила співвіднесення об'єкта і предмета науки, і схеми пояснення та процедури дослідження, і суб'єктів наукового пізнання в системі їхніх засобів і ціннісно-цільових структур, що пов'язуються з цінностями і цілями суспільства, і питання реалізації наукового знання. Переважають звичайно інші, ніж двісті чи триста років тому уявлення про критерії наукового пізнання і засади та правила наукової діяльності, наукового знання. Однак і сучасні погляди на науку і способи оцінки наукового знання ще є далекими від єдності.

Найбільш поширеним і розробленим є розуміння науки як виду пізнавальної діяльності, процесу вироблення нового знання. У цьому процесі досить умовно прийнято виділяти два аспекти, що називаються емпіричним і теоретичним «рівнями», описовою і теоретичною наукою. Зазвичай, перший ототожнюється з установленням фактів, другий – із побудовою наукових гіпотез і теорій. Як основні риси, які відрізняють наукове дослідження від «позанаукових» форм пізнання звичайно називають його об'єктивність і предметність, відтворюваність, доказовість, здатність до перевірки тощо.

Більшість сучасних дослідників дотримується думки, що історично таке розуміння наукового пізнання зароджується в європейській інтелектуальній традиції досить пізно і головно співвідноситься зі становленням у новий час так званої природничо-наукової парадигми, що пов'язується насамперед з філософськими розробками Бекона і Декарта і працями Галілея і Ньютона. З філософсько-методологічних позицій саме даний етап в історії науки характеризується як її класичний період (класична наукова раціональність), найбільш принциповою особливістю якого вважається об'єктна гносеологічна установка, прагнення максимально виключити з процесу наукового пізнання усе, що стосується суб'єкта, засобів та процедур його пізнавальної діяльності, і абсолютна математизація наукового мислення. На думку низки дослідників, це стало однією з основних причин того, що з цього періоду в європейській культурі починає домінувати принципово новий порівняно з античністю тип раціональності, інший спосіб пізнання.

Звичайно, математика стала відігравати велику роль у процесі пізнання значно раніше, ще з часів піфагорійської школи. Проте навіть у Аристотеля, який зробив науку самодостатньою сферою, не «вбудованою» в інші сфери та види діяльності. Пізнання було головним чином метафізичним осяганням світу, яке здійснювалося насамперед шляхом побудови відповідних онтологій. За Аристотелем наукове мислення – це судження, які, з одного боку, підпорядковуються певним правилам, а з другого – відповідають певній онтології. Отже, можливості математики не розглядалися як універсальні, а сфера її застосування мала певні обмеження. Зокрема, в «Метафізиці» Аристотель вказує на те, що «математичної точності потрібно вимагати не для всіх предметів, а лише для нематеріальних. От чому цей спосіб не пасує для того, хто розмірковує про

природу, адже вся природа, можна сказати, є матеріальною. А тому слід насамперед роздивитись, що таке природа» (*Аристотель, 1976, с.98*).

В інтелектуальній традиції нового часу математика вже починає розглядатись як універсальний засіб наукового пізнання світу. Вирішальною світоглядною передумовою цього погляду дослідників цієї проблеми є усунення принципової для аристотелівської науки межі між природними об'єктами природи і штучною людською діяльністю, її продуктами. Зокрема, як відзначає В.П.Філатов, для античного світогляду «технічний пристрій – штучний предмет – онтологічно, тобто за рівнем свого буття, виступав якісно іншим у порівнянні з природними речами. Згідно з Аристотелем, природні речі мають первинну форму, тоді як речі штучні, створені людиною, мають лише вторинну форму» (*Філатов В.П., с.38*). Для наукової свідомості того часу всі об'єкти належали до спільної реальності, що підпорядковується єдиним законам пізнання, панівна натурфілософська установка розглядається як єдино наукова. У поєднанні з успіхами природознавства це створює сприятливі умови для формування пізнавальної традиції, у якій математика стає не просто універсальною мовою і методом, але й критерієм науки. Провідною ідеєю даної традиції стає «ідея єдиної науки, що охоплює всі сфери сутнього, «універсальної математики», про яку мріяли Декарт, Лейбніц, інші мислителі XVII ст.» (*Філатов В.П., с.48*).

Математизація наукової свідомості, поєднана з емпіричними дослідженнями, експериментом приводить і до уявлень про необхідність точності у науці а суворой «технологічної» організації наукової діяльності. Сенс такої наукової точності дуже добре виразив Мартін Хайдеггер, який писав: «Проте, математичне дослідження природи не тому є точне, що його розрахунки акуратні, а розрахунки у нього **повинні** бути акуратні тому, що його прив'язка до своєї предметної діяльності має риси точності». Взірцем уявлення про цю точність і «технологічність» може слугувати така характеристика ньютонівської науки, дана Ампером. «Починати зі спостереження фактів і змінювати, за можливості, супутні їм умови, супроводжуючі цю первинну роботу точними вимірюваннями, щоб вивести загальні закони, засновані цілковито на досвіді, і в свою чергу вивести з цих законів незалежно від будь-яких припущень про природу сил, що викликають ці явища, математичне вираження цих сил, тобто вивести формулу, котра їх представляє, – от шлях, яким йшов Ньютон» (*Пископнель А.А.; Розин В.М., 1973, с.119*).

Виразена в цьому висловлюванні установка на виведення математичного вираження сил незалежно від будь-яких припущень щодо їхньої природи добре ілюструє ще одну особливість сформованої на той час наукової раціональності – відсутність характерних для античного пізнання метафізичних суджень, зумовленості ознак і властивостей об'єктів вихідними мисленими побудовами. Образно кажучи, сформована у новий час наука, на відміну від античного пізнання «розмірковування», стає пізнанням «дослідження». Побудована на натуралістичному світогляді інструментальної самодостатності пізнавальної діяльності, математичної нормативності методу, вона набуває тих рис, які ми нерідко сприймаємо як характеристики будь-якого раціонального пізнання – об'єктивність, відтворюваність, доказовість, точність тощо. Проте ці вимоги сформувалися саме у новоєвропейському «дослідницькому пізнанні», яке сьогодні і називається наукою: наукою як формою духовного виробництва, діяльністю з

виробництва знань. «Проект і строгість, – відзначає Мартін Хайдеггер, – методика і виробництво, взаємно потребуючи одне одного, становлять сутність новоевропейської науки, роблять її дослідженням» (*Хайдеггер М., 1998, с.47*). За цього відповідність науково-дослідницької діяльності певним правилам методу розглядається і як принципова умова її існування, і як гарантія отримання об'єктивного, обгрунтованого, перевіреного, тобто наукового знання. «Формування наукового знання, – стверджує В.С.Швірев, – передбачає певні норми і правила, дотримання яких зумовлює особливості науки як певного виду духовного виробництва, як деякого типу суспільної свідомості. Якщо наука втрачає цю свою функцію, якщо вона припиняє здійснювати такого роду діяльність, то вона перестає бути наукою, вироджується у щось інше, тільки зовні зберігаючи статус і форму науки» (*Швірев В.С., 1999, с.23*). У теоретичному плані це справедливо і з урахуванням уявлень про класичний, неklasичний і посткласичний етапи розвитку науки, оскільки зв'язок наукового пізнання з ціннісно-цільовими структурами суспільства не скасовує «внутрішньонаукового» відношення до методу і його правил.

Отже, сучасна наука у викладеному підході може розглядатися як така діяльність з виробництва і організації об'єктивного, достовірного, перевіреного, обгрунтованого і т. д. знання, що історично виникає у конкретній соціокультурній ситуації, розробляє власні методи і засоби. У цьому розумінні наукою визнається не усяка раціонально організована пізнавальна діяльність, а тільки та, яка здійснюється за певними правилами, засобами і методами, що дозволяють характеризувати вироблені знання як об'єктивні, достовірні, такі, що підлягають перевірці, обгрунтованою тощо.

Із викладених позицій випливає, що будь-яка конкретна наука є такою настільки, наскільки задовольняє загальним вимогам до наукового пізнання. Цим положенням керується у своєму самовизначенні і юриспруденція. Зокрема, виходячи з того, що «наука – складне і багатогранне явище, особлива форма суспільної діяльності людей з виробництва знання з метою передбачення подій і перетворення дійсності», А.Ф.Черданцев пише: «Зазначене, звичайно, стосується і юридичної науки, яка являє собою суспільну діяльність людей з виробництва наукових знань про державу і право, на основі яких здійснюється передбачення розвитку держави і права і доцільна діяльність у державно-правовій сфері» (*Черданцев А.Ф., с.4*).

У цьому ж дусі висловлюється В.М.Сирих, відзначаючи, що «правознавство, будучи однією з найважливіших сфер суспільствознавства, виступає таким тою мірою, у якій воно задовольняє загальним вимогам, що висуваються до будь-якого наукового знання, незалежно від його предметної належності до філософських, математичних, природничих чи соціальних наук» (*Сирих В.Н., 1978, с.21-22*).

За такого ставлення до правознавства логічно вважати, що вивчення права має здійснюватися відповідно до всіх вимог, що висуваються до наукового дослідження, і приводити до результатів, що оцінюються у межах методології науки, норм наукового знання. Проте нинішній стан досліджень у цій сфері дозволяє говорити раніше про наявність відповідних проблем, аніж про можливість виявити готові розв'язання.

References:

1. Аверьянов А.Н. Методология, мировоззрение и факторы повышения научной деятельности // Методологические проблемы современной науки. /А.Н. Аверьянов - М.: Норма – 1979. - 302с.
2. Адлер Г. Методология в сфере теории и практики // НЛП в действии / Г. Адлер - СПб.: Питер, 2001. – 128с.
3. Андреев И.П. Проблемы логики и методологии познания./И.П. Андреев - М.: Наука - 1972.- 258с.
4. Аристотель. Метафизика.Соч. в 4 томах. Т.1.М.: наука, 1976. – 296с.
5. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. /И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин - М.: Норма, 1973 – 325с.
6. Горский Д.П. Проблемы общей методологии наук и диалектической логики. /Д.П. Горский - М.: Спарк, 1966. – 395с.
7. Грязин И.Б. Текст права (методологический анализ теорий) /И.Б. Грязин - М.: Юридическая литература. 1979. – 352с.
8. Казимирчук В.П. Основы теории права: Учебное пособие. /В.П. Казимирчук – Харьков: Консум, 1998. – 174с.
9. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. / Канке В.А. - М.: Мысль, 2000. – 234с.
10. Керимов Д.А. Философские основания политико-правовых исследований. Правоведение. /Д.А. Керимов - 1964. - № 4. – 15-28.
11. Козлов В.А. Проблемы предмета и методологии права. /В.А. Козлов - М.: Статус, 1989. – 403с.
12. Пископпель А.А. Методологические проблемы науки. /А.А. Пископпель - М.: Статус. 1997. – 196с.
13. Пископпель А.А.; Розин В.М. Методология и философия в современной интеллектуальной культуре. /А.А. Пископпель; В.М.Розин - М.: Юридическая литература, 1973 – 189с.
14. Ракитов А.И. К вопросу по структуре исторического исследования. // Философские проблемы исторической науки. /А.И. Ракитов - М.: Статус, 1969 – 223с.
15. Самощенко И.С., Сырых В.М. Диалектика и специальные методы правовой науки// Методологические проблемы советской юридической науки. /И.С. Самощенко, В.М. Сырых - М.: Норма, – 243с.
16. Самощенко И.С., Сырых В.М. К методологии советского правоведения. Советское государство и право. /И.С. Самощенко, В.С. Сырых - М.: - 1973. № 6. – 31с.
17. Сырых В.Н. Методология современного правоведения. / В. Н.Сырых - М.: Независимая фирма “Класс”, 1978. – 300с.
18. Филатов В.П. Научное познание как деятельность. /В.П. Филатов - М.: Мысль – 211с.
19. Фон Вригт Г.Х. Логико-философские исследования. /Г.Х. Фон Вригт - М: Мысль, 1986 – 356с.
20. Хайдеггер М. Введение в правоведение в сфере частного права. /М. Хайдеггер - М.: Мысль. 1998. – 256с.
21. Черданцев А.Ф. Понятие и функции юридической науки. /А.Ф. Черданцев -М.: Наука, - 179с.
22. Чупин П.П. Философские основы методологии и логики научного познания./П.П. Чупин - Свердловск.: Норма – 1975. - 188с.
23. Швырев В.С. Наука и её статус. /В.С. Швырев - М.: Наука, 1999. – 176с.
24. Ядов В.А. Социологические исследование. Методология. Программа. Методы. /В.А. Ядов - М.: Юрид. лит. - 328с.